

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle: Osaamispotentiaali käyttöön Euroopan alueilla”

(COM(2023) 32 final)

(2023/C 293/15)

Esittelijä: **Tatjana BABRAUSKIENĚ**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 8.3.2023
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Hyväksyminen jaostossa	30.5.2023
Hyväksyminen täysistunnossa	14.6.2023
Täysistunnon numero	579
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	181/0/3

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) on tyytyväinen siihen, että tiedonannossa *Osaamispotentiaali käyttöön Euroopan alueilla* ⁽¹⁾ sitoudutaan tukemaan alueiden erityistilanteeseen ja voimavaroihin perustuvien kohdennettujen paikallisten ja alueellisten strategioiden suunnittelua ja toteuttamista myös panemalla Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari ja EU:n pitkän aikavälin maaseutuvisio tuloksekkaasti täytäntöön ja käyttämällä nykyisiä EU:n varoja kohdennetusti siten, että niiden käyttöä mukautetaan EU:n väestönkehityksen suuntauksiin. Siinä olisi myös asetettava laadukkaat työmarkkinat keskeiseen asemaan määritellyissä poliittisissa toimenpiteissä niin, että ne kattavat osallistavan työmarkkinapolitiikan, työntekijöiden tukemisen, houkuttelevan liiketoimintaympäristön, oikeudenmukaisen liikkuvuuden, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, peruspalvelut sekä mahdollisuuden laadukkaaseen koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen Euroopan kilpailukyvyyn parantamiseksi.

1.2 ETSK huomauttaa, että EU:ssa on taattava kaikille Euroopan yhdentymisen perusolottuvuus eli liikkumisvapaus, ja samalla on sovellettava pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa aluekehitykseen ja työmarkkinoille integroimiseen. On myös suojeltava ihmisten vapaata liikkumista Euroopan työmarkkinoilla. Sen on säilyttävä valintana ja mahdollisuutena sen sijaan, että siihen painostettaisiin niitä, joilla ei ole sosioekonomisista syistä näkymiä tai mahdollisuuksia omalla alueellaan.

1.3 ETSK korostaa, että työvoimapulan ja osaamisvajeen korjaamiseksi entistä paremmin tarvitaan aluekehitystä tukevia pitkän aikavälin ratkaisuja, kuten parempaa infrastruktuuria, kestäviä resursseja, parempilaatuisia työpaikkoja, tehokasta tukea työelämän ja koulutuksen ulkopuolella oleville ja työttömille, kohdennettua tukea kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukaiseen työmarkkinoille integroimiseen, mahdollisuutta laadukkaisiin julkisiin palveluihin, myös pääsyä laadukkaaseen ja osallistavaan julkiseen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen, kaikkien työntekijöiden pääsyä laadukkaaseen ja osallistavaan täydennys- ja uudelleen koulutukseen sekä ammattiliittojen ja työnantajien osallistumista osaamisen ennakkointiin, alueiden osaamistarpeiden määrittämiseen ja osaamisen kehittämiseen.

1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että ohjelmakaudella 2021–2027 useita koheesipolitiikan piiriin kuuluvia EU:n rahoitusvälineitä (EAKR, ESR+, koheesiorahasto ja oikeudenmukaisen siirtymän rahasto) käytetään alueellisten erojen vähentämiseen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöön panemiseen. ETSK kehottaa vahvistamaan EU:n elpymis-, palautumis- ja koheesiorahastojen, myös oikeudenmukaisen siirtymän rahaston, keskinäistä täydentävyyttä ja koordinoitua, jotta voidaan varmistaa, että varoja käytetään edistämään työpaikkojen luomista, tarjoamaan laadukkaita

⁽¹⁾ COM(2023) 32 final.

työllistymismahdollisuuksia ja turvaamaan edistyminen aineellisessa infrastruktuurissa kaventaen sosioekonomisia eroja ja kuroen umpeen EU:n alueiden välisiä kehityseroja. Interreg-ohjelmista tukea saava rajatylittävä yhteistyö lisää raja-alueiden houkuttavuutta, ja tällaisia ohjelmia olisi tuettava edelleen.

1.5 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita soveltamaan koheesipolitiikkaa ja ottamaan käyttöön EU:n varoja, joilla tuetaan työmarkkinasiirtymien muotoilua niin, että yksikään työntekijä tai alue ei jää jälkeen. On olennaisen tärkeää varmistaa olosuhteet, jotka ovat houkuttelevia yrityksille, ja tunnustaa samalla yritysten tarve investoida innovointiin ja kilpailukykyyn sekä mukautua muuttuviin tarpeisiin. ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita ottamaan nämä seikat huomioon monivuotisen rahoituskehityksen väliarvioinnissa.

1.6 Jotta voidaan varmistaa, että koheesiorahaston varat kohdennetaan oikeudenmukaisesti tehokkaaseen ja laadukkaaseen aluekehitykseen, ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita aloittamaan keskustelut monivuotista rahoituskehystä tukevista seuraavista prosesseista niin, että huolehditaan tarpeiden ja varojen arvioinnista EU:n tasolla ja edistetään tehokasta aluekehitystä ja aktiivista työpaikkojen luomista.

1.7 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita varmistamaan, että EU:n työmarkkina- ja koheesipolitiikat perustuvat kestäviin investointeihin, joita tehdään laadukkaisiin työpaikkoihin, koulutuksen ja peruspalvelujen saatavuuteen, työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun ja työehtosopimusneuvotteluihin kunnioittaen työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta ja noudattaen kansallisia työmarkkinasuhdejärjestelmiä.

1.8 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja torjumaan tehokkaasti korruptiota ja noudattamaan siten oikeusvaltioperiaatetta, jolla on keskeinen rooli pyrittäessä tekemään alueista houkuttelevia työmarkkinatoimijoille, ja varmistamaan Euroopan komission suorittamilla tarkastuksilla, että EU:n varojen, erityisesti hajautettujen varojen, tehokasta käyttöä valvotaan paremmin.

1.9 ETSK kehottaa käymään tehokasta työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja ottamaan kansalaisyhteiskunnan organisaatiot tosiasiallisesti mukaan kaikkien tähän strategiaan liittyvien aiheiden käsittelyyn kyseisillä alueilla asuvien ja sinne asumaan haluavien sekä yritysten tarpeisiin vastaavan laadukkaan aluekehityksen saavuttamiseksi. Tämä koskee erityisesti ESR+:n varojen tehokasta kohdentamista nuorisotyöttömyyden torjuntaan.

1.10 ETSK painottaa, että aluekehityspolitiikassa on varmistettava demokraattinen hallinto ja tiivis yhteistyö alueviranomaisten, työmarkkinajärjestöjen, työvoimapalvelujen ja koulutuksen tarjoajien kesken. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua on hyödynnettävä tehokkaasti, jotta voidaan houkuttaa yrityksiä epäedullisessa asemassa oleville alueille ja varmistaa laadukkaat työpaikat, hyvät palkat, työsuhdeturva tyypillisissä työsuhteissa, sosiaalinen suojele, elinikäisen oppimisen mahdollisuudet, hyvät työolot ja -ehdot turvallisessa ja terveellisessä työympäristössä, kohtuulliset työajat ja työ- ja yksityiselämän tasapaino sekä ammattiliittojen edustus ja neuvotteluoikeudet.

1.11 ETSK kehottaa Euroopan komissiota käyttämään eurooppalaista ohjausjaksoa ja EU:n sosiaali-indikaattoreiden tulostaulua välineinä, joiden avulla jäsenvaltioille voidaan antaa kohdennettuja suosituksia alueellisen eriarvoisuuden torjumiseksi.

1.12 ETSK kehottaa jäsenvaltioita huolehtimaan siitä, että niiden ilmastonmuutokseen sopeutumista ja katastrofiriskin vähentämistä koskevat politiikat, jotka ovat eurooppalaisen ilmastolain ja EU:n pelastuspalvelumekanismien mukaisia ja joita tuetaan vihreän kehityksen teollisuussuunnitelmalla⁽²⁾, tarjoavat tehokasta tukea alueille⁽³⁾, ja ottamaan työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta mukaan säännöllisiin sosioekonomisten vaikutusten arviointeihin, jotta voidaan ennakoita muutoksia ja luoda vaihtoehtoisia työllistymismahdollisuuksia alueille ja aloilla, joihin nämä muutokset vaikuttavat.

⁽²⁾ Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma (europa.eu) (COM(2023) 62 final).

⁽³⁾ Europe's changing climate hazards – an index-based interactive EEA report –Euroopan ympäristökeskus (europa.eu).

1.13 ETSK kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että EU:n direktiivi riittävistä vähimmäispalkoista ja neuvoston suositus sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta (2019)⁽⁴⁾ pannaan tehokkaasti täytäntöön, ja parantamaan työoloja, työehtoja ja palkkoja lisäämällä neuvotteluiden kattavuutta ja takaamalla sosiaalisen suojelun yhtäläinen saatavuus ammattiasemasta riippumatta. Tällä on keskeinen asema pyrittäessä tekemään alueista houkuttavia kaikkien osaamistasojen työntekijöille tarjoamalla houkuttelevia työpaikkoja ja palkkoja.

1.14 ETSK korostaa, että hallitusten, paikallis- ja alueviranomaisten, sosiaalipalvelujen, yritysten ja ammattiliittojen on tehtävä yhteistyötä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun puitteissa, jotta työntekijöille voidaan tarjota toimivia ratkaisuja vanhemmuuden ja omaishoidon tarpeiden täyttämiseksi varmistamalla laadukkaat ja osallistavat lastenhoito- ja pitkäaikaishoitopalvelut⁽⁵⁾.

1.15 ETSK korostaa, että Euroopan työviranomaisen alaisella pimeän työn vastaisella EU-foorumilla voisi olla tärkeä asema pyrittäessä edistämään pimeän työn muuttamista ihmisarvoiseksi työksi ja siten myös edistämään aluekehitystä vahvistamalla veropohjaa ja parantamalla työntekijöiden mahdollisuuksia saada sosiaalista suojelua.

1.16 ETSK huomauttaa, että tehokas sosiaalinen suojelu ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen ovat avainasemassa varmistettaessa liikkuvien työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu. ETSK kehottaa Euroopan komissiota parantamaan välineitään, jotta voidaan tukea paremmin työllistävyyttä alueilla.

1.17 ETSK kehottaa jäsenvaltioita kehittämään aluekehitystä tukevaa osaamisen ja elinikäisen oppimisen politiikkaa yhdessä investointien ja täydentävien poliittisten toimenpiteiden kanssa koulutuksen laadun ja yleisen saatavuuden parantamiseksi niin, että voidaan valmistella ihmisiä elämään ja työmarkkinoita varten sekä parantaa alueiden houkuttavuutta työntekijöille ja yrityksille. Laadukkaan uraneuvonnan ja elinikäistä oppimista koskevan ohjauksen olisi oltava Euroopassa kaikkien ulottuvilla, ja siinä olisi tarjottava luotettavaa tietoa alueellisista työ- ja oppimismahdollisuuksista.

1.18 ETSK korostaa tarvetta varmistaa yhdenvertaiset mahdollisuudet laadukkaisiin julkisiin palveluihin (kuten pitkäaikaishoito, kohtuuhintaiset asumis- ja kulttuuripalvelut, liikenne, energiahuolto ja internetyhteydet) sekä laadukkaaseen koulutukseen ja infrastruktuuriin (kuten varhaiskasvatus, koulutus ja elinikäinen oppiminen) aluekehityksen edistämiseksi samalla kun toteutetaan tehokkaita politiikkoja ihmisoikeuksien turvaamiseksi ja syrjinnän torjumiseksi. ETSK kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan kestävät julkiset investoinnit laadukkaaseen julkiseen koulutukseen.

1.19 ETSK kehottaa jäsenvaltioita helpottamaan opettajapulaa⁽⁶⁾ ja tekemään opettajan ammatista houkuttelevan oikeudenmukaisen palkan, säällisten työolojen ja -ehtojen, opettajien laadukkaan perus- ja jatkokoulutuksen ja urakehityksen avulla, jotta voidaan parantaa koulutuksen laatua alueilla. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu on olennaisen tärkeää oppilaitosten vihreää ja digitaalista siirtymää koskevien koulutus uudistusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä niiden taitojen ja osaamisen parantamisessa, jotka opettajien ja kouluttajien on hankittava perus- ja täydennyskoulutuksessa myös vihreän ja digitaalisen siirtymän alalla.

2. Taustaa

2.1 Euroopan komissio julkaisi 17. tammikuuta 2023 tiedonannon *Osaamispotentiaali käyttöön Euroopan alueilla*⁽⁷⁾, jossa esitetään kohdennettuja toimenpiteitä osaamisen edistämiseksi ja säilyttämiseksi kehitysalueilla ja alueiden houkuttavuuden lisäämiseksi. Tämä on ensimmäinen Euroopan osaamisen teemavuoteen⁽⁸⁾ liittyvä keskeinen aloite vuonna 2023. Komission uudessa toimintapolitiikassa keskitytään pääasiassa alueisiin, joiden työikäinen väestö vähenee nopeasti ja joilla korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on pieni, sekä alueisiin, joilta monet nuoret muuttavat pois.

⁽⁴⁾ Neuvoston suositus, annettu 8 päivänä marraskuuta 2019, sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta 2019/C 387/01 (EUVL C 387, 15.11.2019, s. 1).

⁽⁵⁾ Neuvoston suositus, annettu 8 päivänä joulukuuta 2022, kohtuuhintaisen ja laadukkaan pitkäaikaishoidon saatavuudesta 2022/C 476/01 (EUVL C 476, 15.12.2022, s. 1) ja neuvoston suositus, annettu 22 päivänä toukokuuta 2019, laadukkaista varhaiskasvatusjärjestelmistä (EUVL C 189, 5.6.2019, s. 4).

⁽⁶⁾ Koulutuksen seurantakatsaus 2022 (europa.eu).

⁽⁷⁾ COM(2023) 32 final.

⁽⁸⁾ Commission kick-starts work on the European Year of Skills – Employment, Social Affairs & Inclusion – Euroopan komissio.

2.2 EU:n työikäisen väestön määrä on vähentynyt 3,5 miljoonalla vuosina 2015–2020, ja sen odotetaan vähenevän vielä 35 miljoonalla vuoteen 2050 mennessä. EU:n maaseutualueilla asuu 137 miljoonaa ihmistä eli noin 30 prosenttia EU:n väestöstä. Tuoreen Eurobarometri-tutkimukseen vastaajista 22 prosenttia totesi kuitenkin, että heidän työllistymismahdollisuutensa ovat heikentyneet maaseutualueilla kymmenen viime vuoden aikana⁽⁹⁾. Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten osuus on näillä alueilla huomattavasti suurempi kuin muilla alueilla (19 prosenttia verrattuna EU:n keskiarvoon, joka on 13 prosenttia). Liian monet nuoret keskeyttävät toisen asteen koulutuksen ja heillä on siten huonot työllistymisnäkymät. Uranäkymien puute voi vähentää muilla alueilla nuorten halukkuutta korkeakoulutukseen ja johtaa siihen, että osa etsii uramahdollisuuksia muualta. Nuorten (15–34-vuotiaiden) työttömyysaste onkin 14,6 prosenttia, joka on huomattavasti korkeampi kuin EU:n keskiarvo (11,1 prosenttia).

2.3 Kahdeksannen koheesiokertomuksen (2022)⁽¹⁰⁾ mukaan tärkein syy muuttoliikkeeseen ja aivovuotoon eräiltä EU:n alueilta ovat julkisten palvelujen ja sosiaalipalvelujen, erityisesti hoiva-, terveydenhuolto- ja koulutuspalvelujen puute, työllistymismahdollisuuksien puuttuminen ja alueelliset puutteet yhteyksissä ja aineellisessa infrastruktuurissa, kuten liikenteessä. Komission poliittisena tavoitteena on edistää näiden alueiden kehitystä laadukkaiden työpaikkojen tarjonnan sekä julkisten palvelujen ja erityisesti koulutusjärjestelmien parantamisen avulla. Lisäksi keskitytään kehitysalueiden, erityisesti maaseutualueiden ja syrjäisten alueiden, digitaalisten yhteyksien parantamiseen. Tätä varten tiedonannossa määritetään maaseutua koskevan EU:n toimintasuunnitelman erityisalut ja esitetään kahdeksasta pilarista koostuva mekanismi, nk. ”osaamisen edistämismekanismi”, jonka avulla edistetään osaamista kehitysalueilla.

3. Yleistä

3.1 ETSK on tyytyväinen siihen, että tiedonannossa sitoudutaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin tehokkaaseen täytäntöönpanoon. Siinä ei kuitenkaan aseteta laadukkaita työmarkkinoita eikä varsinkaan työntekijöille annettavaa tukea keskeiseen asemaan määritellyissä poliittisissa toimenpiteissä. Laadukkaiden työpaikkojen varmistaminen kaikille työntekijöille ja kaikilla alueilla edellyttää kokonaisvaltaisempaa vastausta, joka kattaa osallistavan työmarkkinapolitiikan, oikeudenmukaisen liikkuvuuden, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, peruspalvelut sekä mahdollisuuden laadukkaaseen koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen. Aluekehityksen olisi oltava prioriteettina, mutta on myös suojeltava ihmisten vapaata liikkumista Euroopan työmarkkinoilla. Aluekehitystä olisi toteutettava ottaen asianmukaisesti huomioon demografiset, taloudelliset ja sosiaaliset seikat sekä tiettyjen alueiden väestökadon syyt. Sosiaalisten, taloudellisten ja ekologisten näkökohtien ja kestävyuden olisi oltava keskeisessä asemassa laadittaessa tehokkaita alueellisia strategioita väestökadon suuntauksien kääntämiseksi ja alueiden tekemiseksi houkuttaviksi ihmisille.

3.2 ETSK huomauttaa, että EU:ssa on taattava kaikille Euroopan yhdentymisen perusulottuvuus eli liikkumisvapaus. Työvoiman liikkuvuus ei kuitenkaan voi olla nopeana ratkaisuna työvoimapulan korjaamiseen, ellei oteta huomioon taustalla olevia ongelmia, kuten tarvetta parantaa työn laatua ja koulutukseen pääsyä. Useimmissa jäsenvaltioissa on itse asiassa samat osaamisvajheet. Työvoiman liikkuvuutta koskevan kysymyksen työstäminen pelkäksi tarjonnan ja kysynnän ongelmaksi saattaa lisätä eriarvoisuutta ja työmarkkinoiden eroja EU:ssa ja sen alueilla. Onkin tarpeen varmistaa, että EU:n ja jäsenvaltioiden politiikoissa keskitytään aluekehitykseen ja työmarkkinoille integroitumiseen sovellettavana pitkäjänteisempään ja kokonaisvaltaisempaan lähestymistapaan. Samoin työvoimavaltaisten teollisuudenalojen työvoimapulan korjaaminen palkkaamalla epävarmaan työhön ulkomaisia työntekijöitä ja syrjäytyneiden ryhmien jäseniä parantamatta näiden alojen houkuttavuutta uhkaa vain vahvistaa sosiaalista eriarvoisuutta ja estää yhteiskuntia ja talouksia edistymästä osallistavasti.

3.3 Ilmastopolitiikoilla on suuri vaikutus työntekijöihin ja toimialoihin, ja ne edellyttävät laajamittaista koulutusta, uudelleen koulutusta ja täydennyskoulutusta. Tätä siirtymää olisi hyödynnettävä mahdollisuutena luoda hyvät työolot ja -ehdot tarjoavia laadukkaita työpaikkoja kaikilla aloilla ja alueilla. Ilmastostrategioissa on otettava maailmanlaajuisen datan lisäksi huomioon alueelliset ja paikalliset erot ja tuettava alueita, joilla vaikutukset ovat tuntuvimpia. Olisi myös varmistettava, että työntekijät voivat löytää vaihtoehtoisia laadukkaita työpaikkoja samalta alueelta, missä he työskentelevät tällä hetkellä, jotta ei vaaranneta yhteisöjen tukea välttämättömälle siirtymälle.

⁽⁹⁾ Rural vision.

⁽¹⁰⁾ Inforegio – Kahdeksas taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta käsittelevä kertomus.

3.4 Alueiden olisi vaihdettava kokemuksia siitä, miten maaseutualueita voidaan kehittää opiskelu-, työskentely- ja elinpaikkoina, jotka tarjoavat hyvän elämänlaadun ja palveluita, tukemalla maaseutualueiden ja kehityksestä jälkeen jääneiden alueiden talouden monipuolistamista. Älykkään erikoistumisen strategioissa, joita käytetään välineinä monipuolisten ja ammattitaitoa vaativien työpaikkojen luomiseen, keskitytään edelleen liian usein perinteisiin aloihin. On kuitenkin olemassa hyviä, harkitsemisen arvioisia esimerkkejä teollisuuden muutosprosesseista, jotka ovat tulosta työmarkkinaosapuolten vuoropuhelusta.

3.5 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita soveltamaan koheesiopolitiikkaa ja ottamaan käyttöön EU:n varoja, joilla tuetaan työmarkkinasiirtymien muotoilua niin, että yksikään työntekijä tai alue ei jää jälkeen. On olennaisen tärkeää varmistaa olosuhteet, jotka ovat houkuttelevia yrityksille, ja tunnustaa samalla yritysten tarve investoida innovointiin ja kilpailukykyyn sekä mukautua muuttuviin tarpeisiin. Työntekijöiden on voitava asua kaikilla Euroopan alueilla, ja kaikkien alueiden on voitava hyötyä työstä ja olla houkuttelevia yrityksille ja työntekijöille.

3.6 Jotta siirtyminen oikeudenmukaiseen ja osallistavaan elpymiseen onnistuisi, on olennaisen tärkeää, että EU:n työmarkkina- ja koheesiopolitiikkojen perustana ovat laadukkaisiin työpaikkoihin, koulutuksen ja peruspalvelujen saatavuuteen, työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun ja työehtosopimusneuvotteluihin tehtävät, pitkälle aikavälille ulottuvat ja vakaat investoinnit. Eurooppalainen ohjausjakso ja EU:n sosiaali-indikaattoreiden tulostaulu ovat tärkeitä välineitä, joiden avulla jäsenvaltioille voidaan antaa kohdennettuja suosituksia alueellisen eriarvoisuuden torjumiseksi ja laadukkaiden työpaikkojen ja palvelujen saatavuuden varmistamiseksi kaikilla alueilla.

3.6.1 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita varmistamaan, että EU:n työmarkkina- ja koheesiopolitiikat perustuvat kestäviin investointeihin, joita tehdään laadukkaisiin työpaikkoihin, koulutuksen ja peruspalvelujen saatavuuteen, työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun ja työehtosopimusneuvotteluihin kunnioittaen työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta ja noudattaen kansallisia työmarkkinasuhdejärjestelmiä.

3.7 Alueiden houkuttavuus riippuu paitsi laadukkaista työllistymismahdollisuuksista – houkuttelevista palkoista, työoloista ja -ehdoista, laadukkaasta koulutuksesta ja urakehityksestä – myös kohtuullisesta elämisen tasosta, muun muassa mahdollisuudesta kohtuuhintaiseen asumiseen ja laadukkaaseen koulutukseen, julkisten palvelujen saatavuudesta ja hyvästä infrastruktuurista. Kansallisen lainsäädännön ja työmarkkinasuhdejärjestelmien rooli kyllä tunnustetaan, mutta sosiaali- ja työnormien eroista, työehtosopimusneuvottelujen heikosta kattavuudesta, investointien puutteesta ja vähäisestä luottamuksesta instituutioihin voi tulla helposti tekijöitä, jotka lisäävät alueiden välisiä rakenteellisia eroja ja haittaavat tasapainoisten eurooppalaisten työmarkkinoiden myönteistä kehitystä.

3.8 ETSK on tyytyväinen siihen, että tiedonannossa tavoitellaan yhteistyön tiivistämistä alueiden viranomaisten, työmarkkinajärjestöjen, työvoimapalvelujen ja koulutuksen tarjoajien välillä. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua on hyödynnettävä tehokkaasti, jotta voidaan houkuttaa yrityksiä epäedullisessa asemassa oleville alueille ja varmistaa laadukkaat työpaikat, hyvät palkat, työsuhteturva tyypillisissä työsuhteissa, sosiaalinen suojelu, elinikäisen oppimisen mahdollisuudet, hyvät työolot ja -ehdot turvallisessa ja terveellisessä työympäristössä, kohtuulliset työajat ja työ- ja yksityiselämän tasapaino sekä ammattiliittojen edustus ja neuvotteluoikeudet.

3.9 ETSK katsoo, että tiedonannon tavoitteen tulisi olla laajempi eikä rajoittua vain korkean osaamistason työntekijöiden (osaajien) houkuttelemiseen epäedullisessa asemassa oleville alueille talouden kehittämiseksi. Monilla EU:n alueilla työmarkkinoilla on yleisesti ottaen pulaa työntekijöistä, kun taas 26,4 prosenttia työelämän ulkopuolella olevasta eurooppalaisesta työvoimasta asuu epäedullisessa asemassa olevilla alueilla. Syynä siihen, että he ovat työvoiman ulkopuolella, voi olla esimerkiksi laadukkaiden työpaikkojen puute tai epäluottamus valtion instituutioita kohtaan, perhesyyt taikka työskentely harmaan talouden palveluksessa. Yritykset tarvitsevat hyvät olosuhteet, työntekijöitä ja infrastruktuuria voidakseen innovoida ja olla kilpailukykyisiä, ja niiden on tarjottava työntekijöilleen uudelleen- ja täydennyskoulutusta ja pyrittävä houkuttelemaan ammattitaitoisia työntekijöitä hyviin työpaikkoihin. Tiedonannossa ja siihen perustuvissa toimitissa olisi keskityttävä siihen, miten oikeudenmukainen siirtymä vihreään ja digitaaliseen talouteen voi tukea kaikkien työntekijöiden täydennyskoulutusta.

3.10 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että ohjelmakaudella 2021–2027 useita koheesiopolitiikan piiriin kuuluvia EU:n rahoitusvälineitä (EAKR, ESR+, koheesiorahasto ja oikeudenmukaisen siirtymän rahasto) käytetään alueellisten erojen vähentämiseen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöön panemiseen. Maaseutualueilla ja muilla kuin kaupunkialueilla työllistettävyyttä ja talouskehitystä voidaan edistää kohdennetuilla toimilla. Tätä varten on varmistettava vahvempi täydentävyys ja koordinointi EU:n elpymis-, palautumis- ja koheesiorahastojen, myös oikeudenmukaisen siirtymän rahaston, välillä, jotta voidaan edistää työpaikkojen luomista, laadukkaita työllistymismahdollisuuksia ja edistystä

aineellisessa infrastruktuurissa. Koheesiorahastoja olisi vahvistettava, jotta voidaan kaventaa sosioekonomisia eroja ja kuroa umpeen EU:n alueiden välisiä kehityseroja. Säällisten työpaikkojen edistämiseksi valtiontukeen ja EU:n talousarvion varojen käyttöön olisi sovellettava tiukkaa sosiaalista ehdollisuutta ja edellytettävä, että tuensaajat noudattavat sovellettavaa työlainsäädäntöä ja työehtosopimuksia.

3.11 Korruption torjumiseen ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen tähtävillä pyrkimyksillä on keskeinen rooli siinä, että alueista voidaan tehdä houkuttelevia työmarkkinatoimijoille. On olennaisen tärkeää varmistaa, että Euroopan komissio ja EU:n tarkastuselimet (esim. Euroopan tilintarkastustuomioistuin ja OLAF) valvovat paremmin EU:n varojen, erityisesti hajautettujen varojen, tehokasta käyttöä. Jotta voidaan varmistaa koheesiorahaston varojen oikeudenmukainen kohdentaminen tehokkaaseen ja laadukkaaseen aluekehitykseen, ETSK pitää tärkeänä, että Euroopan komissio ja jäsenvaltiot aloittavat keskustelun monivuotista rahoituskehystä tukevista seuraavista prosesseista tarpeiden ja varojen arvioimiseksi EU:n tasolla.

3.12 Demokraattinen hallinto EU:n varojen hallinnoinnissa ja asianmukaisessa kohdentamisessa voidaan saavuttaa ottamalla työmarkkinaosapuolet ja asianomaiset sidosryhmät tehokkaasti mukaan EU:n varojen käyttämistä aluekehitykseen koskevaan päätöksentekoon. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja kansalaisvuoropuhelua on hyödynnettävä tehokkaasti kyseisillä alueilla asuvien ja sinne asumaan haluavien sekä yritysten tarpeisiin vastaavan laadukkaan aluekehityksen saavuttamiseksi.

3.13 Vihreällä ja digitaalisella siirtymällä on merkittäviä vaikutuksia alueiden teollisuuteen. Kestäväan kasvuun tähtäävä yritysten kilpailuympäristö voi auttaa houkuttelemaan ihmisiä alueille ja tekemään EU:sta maailmanlaajuisesti kilpailukykyisen ja houkuttelevan. Alueiden on laadittava yhdessä työmarkkinaosapuolten ja sidosryhmien kanssa kiireellisesti tehokkaita strategioita, joissa otetaan huomioon talouskehityksen tarpeet ja mahdollisuudet, jotta alueista voitaisiin tehdä houkuttelevia ihmisille ja yrityksille. On varmistettava EU:n ja alueiden toimintapolitiikkojen välinen tasapaino toissijaisuusperiaatetta kunnioittaen.

3.13.1 Äskettäin julkistetut aloitteet vihreän kehityksen teollisuussuunnitelmasta ja nettonollateollisuutta koskevasta säädöksestä – kun yhtenä vihreän kehityksen teollisuussuunnitelman neljästä pilarista on osaamisen kehittäminen – olisi pantava täytäntöön vahva alueellinen ulottuvuus huomioiden. Tämä koskee erityisesti suunniteltujen Net-Zero Industry Academies -koulutusyhteisliittymien perustamista.

3.14 ESR+, jossa on velvoite käyttää vähintään 12 prosenttia varoista jäsenvaltioissa, missä työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien määrä on yli EU:n keskiarvon, on tärkein toimintapolitiittinen väline nuorisotyöttömyyden torjumiseksi ja EU:n nuorisotakuun täytäntöönpanon varmistamiseksi. Jäsenvaltioiden on kuitenkin tehtävä enemmän, jotta kaikista alueista, myös epäedullisessa asemassa olevista alueista, voisi tulla houkuttelevia nuorille opiskelijoille ja työntekijöille. Työmarkkinaosapuolet ja muut sidosryhmät olisi otettava mielekkäällä tavalla mukaan suunnitteluun ja täytäntöönpanoon sekä ESR+:n varojen käytön arviointiin, jotta voidaan varmistaa, että näillä varoilla tuetaan tehokkaasti laadukkaiden työpaikkojen luomista sekä palkallisia ja laadukkaita oppisopimus- ja harjoittelupaikkoja nuorille työttömille. Olisi otettava huomioon **työvoimapulasta kärsivät ammatit**, jotta työpaikoista ja koulutuksesta voitaisiin tehdä houkuttelevia, ja työmarkkinaosapuolille olisi annettava mahdollisuus tiettyjen toimintapolitiikkojen ja erityisten toimenpiteiden toteuttamiseen ja niitä olisi tuettava siinä, jotta työvoimapulasta kärsivistä ammasteista voitaisiin tehdä houkuttelevia.

3.15 Alueet voivat olla houkuttavia kaikkien osaamistasojen työntekijöille, jos ne tarjoavat houkuttelevia työpaikkoja ja palkkoja. Tätä varten on tärkeää panna tehokkaasti täytäntöön EU:n direktiivi riittävistä vähimmäispalkoista sekä parantaa työoloja, -ehtoja ja palkkoja kattavien neuvottelujen avulla. Hallitusten, paikallis- ja alueviranomaisten, sosiaalipalvelujen, yritysten ja ammattiliittojen olisi tehtävä yhteistyötä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun puitteissa, jotta työntekijöille voitaisiin tarjota toimivia ratkaisuja vanhemmuuden ja omaishoidon tarpeiden täyttämiseksi varmistamalla laadukkaat ja osallistavat lastenhoito- ja pitkäaikaishoitopalvelut.

3.16 Euroopan työviranomaisen alainen pimeän työn vastainen EU-foorumi voisi edistää pimeän työn muuttamista ihmisarvoiseksi työksi ja siten myös edistää aluekehitystä vahvistamalla veropohjaa ja parantamalla työntekijöiden mahdollisuuksia saada sosiaalista suojelua. Sosiaalisen suojelun yhtäläinen saatavuus on varmistettava ammattiasemasta riippumatta sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammattinharjoittajien kannalta annetun neuvoston suosituksen (2019) ⁽¹⁾ pohjalta.

⁽¹⁾ Neuvoston suositus, annettu 8 päivänä marraskuuta 2019, sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammattinharjoittajien kannalta 2019/C 387/01 (EUVL C 387, 15.11.2019, s. 1).

3.17 Tehokas sosiaalinen suojele ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen ovat avainasemassa varmistettaessa liikkuvien työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu. Eurooppalaisen sosiaaliturvapassin kaltaiset digitaaliset välineet voivat parantaa rajatylittävää tunnistamista ja todentamista, mikä auttaa työntekijöitä jäljittämään, siirtämään ja hakemaan yhdistettyjä sosiaaliturvaoikeuksiaan. Jotta työntekijöitä voitaisiin houkutella epäedullisessa asemassa oleville alueille, on päästävä eroon epäoikeudenmukaisesta kohtelusta, kuten liikkuvien työntekijöiden kaksinkertaisesta verotuksesta tai sosiaaliturvasta myönnettävistä vapautuksista, jotta varmistetaan, ettei vastaanottava jäsenvaltio rankaise työntekijöitä, jotka ovat käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen, tai ettei heille koidu haittaa heidän palatessaan kotimaahansa.

3.18 Osaamispolitiikalla on tärkeä rooli aluekehityksessä, mutta se tarvitsee rinnalleen myös investointeja ja täydentäviä poliittisia toimenpiteitä alueiden houkuttavuuden parantamiseksi työntekijöille ja yrityksille. Työmarkkinat tarvitsevat työntekijöitä kaikilta osaamistasoilta, ja alueita kehitettäessä olisi houkuteltava kaikkia työntekijöitä, myös niitä, joilla on matala tai keskitason osaamistaso, ei ainoastaan ”osaajia” ja korkean osaamistason työntekijöitä.

3.19 ETSK pitää myönteisenä sitä, että tiedonannossa pyritään varmistamaan yhdenvertaiset mahdollisuudet laadukkaisiin julkisiin palveluihin (kuten pitkäaikaishoito, kohtuuhintaiset asumis- ja kulttuuripalvelut, liikenne, energiahuolto ja internetyhteydet) sekä laadukkaisiin koulutuspalveluihin ja infrastruktuuriin (kuten varhaiskasvatus ja koulutus). Koulutuspalvelujen olisi hyödytettävä ja houkuteltava korkean osaamistason työntekijöiden lisäksi myös työntekijöitä kaikilta osaamistasoilta.

3.20 Europass-portaalia on parannettava, jotta ihmisille voidaan antaa selkeää tietoa työ- ja oppimismahdollisuuksista sekä mahdollisuus ohjauspalveluihin ja tunnustamisprosesseihin. Eures-verkosto voisi antaa tässä oman panoksensa oikeudenmukaiseen työvoiman liikkuvuuteen muun muassa edistämällä oikeudenmukaisia rekrytointikäytäntöjä ja suoria ja laadukkaita työpaikkoja sekä puuttamalla väärinkäytöksiin rajatylittävissä liikkumisessa. Yksityisten työvoimapalvelujen olisi pystyttävä antamaan vakavasti otettavaa näyttöä ennen Eures-verkostoon osallistumista. Osana toimeksiantoaan varmistaa työvoiman oikeudenmukainen ja tehokas liikkuvuus Euroopan työviranomaisen on tuettava paitsi työntekijöitä, jotka haluavat käyttää liikkumisvapauttaan, myös kotijäsenvaltioon palaamaan aikovia.

3.21 ETSK on tyytyväinen siihen, että komissio kehottaa edistämään aluekehityksen yhteydessä laadukasta koulutusta ja elinikäistä oppimista. On olennaisen tärkeää tarjota kaikille työntekijöille sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta kuin myös työmarkkinoiden ulkopuolella oleville aikuisille yhtäläiset mahdollisuudet aikuiskoulutukseen ja harkittava uudesta eurooppalaisesta aikuiskoulutusohjelmasta 2021–2030 annetun neuvoston päätöslauselman⁽¹²⁾, yksilöllisiä oppimistilejä koskevan neuvoston suosituksen⁽¹³⁾ ja pieniä osaamiskokonaisuuksia koskevan neuvoston suosituksen⁽¹⁴⁾ täytäntöön panemista, jotta voitaisiin saavuttaa aikuiskoulutukseen osallistuvien 60 prosentin tavoite⁽¹⁵⁾. On myös tärkeää tarjota työntekijöille tehokasta tukea koulutukseen ja palkalliseen koulutusvapaaseen ja varmistaa, että eri rahoitusjärjestelmiä hallinnoidaan yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa. Ihmisten olisi voitava hankkia yrittäjyystaitoja ja saada taloudellista tukea oman yrityksen perustamiseen.

3.22 Alueilla on parannettava kokonaisvaltaisesti koulutusta ja elinikäistä oppimista, joiden on oltava houkuttelevia oppijoille ja vanhemmille. Avaintaidot, erityisesti demokratiakasvatus, sekä perustaidot ja monialaiset taidot, erityisesti luonnontieteet, teknologia, insinööritieteet, taideala ja matematiikka (STEAM), ovat ratkaisevassa asemassa työmarkkinoilla tarvittavien taitojen rinnalla. Jotta epäedullisessa asemassa olevien alueiden nuoria motivoitaisiin hankkimaan korkea-asteen tutkinto, olisi myös oltava tarjolla laadukkaita työpaikkoja. Alueiden on myös parannettava koulutuksen laatua demokraattisen kansalaisuuden ja yhteisten eurooppalaisten arvojen rakentamiseksi. Osaavien ja asiantuntevien kansalaisten

⁽¹²⁾ Neuvoston päätöslauselma uudesta eurooppalaisesta aikuiskoulutusohjelmasta 2021–2030 2021/C 504/02 (EUVL C 504, 14.12.2021, s. 9).

⁽¹³⁾ Neuvoston suositus yksilöllisistä oppimistileistä työikäisten aikuisten koulutuksen edistämiseksi.

⁽¹⁴⁾ Neuvoston suositus annettu 16 päivänä kesäkuuta 2022 eurooppalaisesta lähestymistavasta pieniin osaamiskokonaisuuksiin elinikäisen oppimisen ja työllistyvyyden tukemiseksi 2022/C 243/02 (EUVL C 243, 27.6.2022, s. 10).

⁽¹⁵⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma (COM(2021) 102 final).

merkitys Euroopalle ulottuu virallisen koulutuksen lisäksi epävirallisella tai arkioppimisella hankittuun osaamiseen. Kansalaisten on kyettävä osoittamaan, mitä he ovat oppineet, ja käyttämään tätä oppia urallaan ja jatkokoulutuksessa. Epävirallisen ja arkioppimisen validointia olisi parannettava.

3.23 Euroopan komissio ehdottaa, että EU:n varoja käytetään digitaalisten yhteyksien parantamiseen maaseudulla ja syrjäisillä alueilla etäkoulunkäynnin ja -opiskelun helpottamiseksi ja osaamisvajeen supistamiseksi. ETSK muistuttaa ⁽¹⁶⁾, että on ehdottoman tärkeää varmistaa nopeat internetyhteydet epäedullisessa asemassa olevilla alueilla käyttäen vähintään 10 prosenttia NextGenerationEU-välineen varoista erityisesti maaseudun digitaaliseen kehittämiseen. On tärkeää tarjota oppilaitoksille, oppilaille, opettajille ja kouluttajille digitaalisia laitteita, sillä virtuaalisen yhteistyön välineet helpottaisivat osaltaan opiskelua syrjäisillä alueilla ja auttaisivat omaishoitajia ja vammaisia henkilöitä. Laadukas koulutus ja koulunkäynnin keskeyttämisen torjuminen ovat kuitenkin mahdollisia vain, jos oppilaat, opettajat ja vanhemmat ovat yhteydessä toisiinsa, jolloin voidaan tukea paremmin opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita. Oppilaitosten onkin oltava houkuttelevia työpaikkoja erittäin päteville opettajille ja kouluttajille.

3.24 Opettajilla on keskeinen rooli koulutuksen laadun parantamisessa näillä alueilla. Opettajille ja kouluttajille olisi annettava kaikilla koulutusaloilla tehokasta tukea koulutuksen laadun parantamiseksi, jotta voidaan varmistaa osaamisen kehittäminen koulutuksen vihreässä ja digitaalisessa muutoksessa. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu on olennaisen tärkeää koulujen vihreää ja digitaalista siirtymää koskevien uudistusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä niiden taitojen ja osaamisen määrittelyssä, jotka opettajien ja kouluttajien on hankittava perus- ja täydennyskoulutuksessa.

Bryssel 14. kesäkuuta 2023.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE*

⁽¹⁶⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Energiasiiirtymä ja digitalisaatio maaseutualueilla" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 486, 21.12.2022, s. 59).